

Závěrečný projekt

Téma: Vodící pes jako kompenzační pomůcka pro osoby s těžkým zrakovým postižením

Výzkumný problém: Kvalita života osob s těžkým zrakovým postižením při soužití s vodícím psem

Výzkumná otázka: V jakých oblastech ovlivňuje pomoc vodícího psa kvalitu života jedince s těžkým zrakovým postižením?

V současné době, době integrace a inkluze, vídáme stále častěji osoby s těžkým postižením zraku studovat na univerzitách, pracovat v běžných zaměstnáních či se prostě obyčejně pohybovat po městě. Existuje předpoklad, že pomoc vodícího psa by jim mohla mnohé věci usnadnit, zpřístupnit a celkově ovlivnit kvalitu jejich života.

Cílem mého výzkumu je zjistit, v jakých oblastech a zda vůbec vodící pes ovlivňuje kvalitu života jedinců s těžkým postižením zraku. Přináším srovnání kvality života těchto osob před a po soužití s vodícím psem. Dále chci zjistit, jaké podmínky musí osoba se zrakovým postižením splnit, aby mohla vodícího psa získat, a jaké povinnosti musí plnit v průběhu soužití se psem. Svůj výzkum zaměřím i na možnost nebo nemožnost návštěvy různých kulturních akcí či restaurací s vodícím psem v městě Brně. Domnívám se, že kulturní život s kvalitou života velmi úzce souvisí.

Hlavní výzkumná otázka:

Ovlivňuje soužití s vodícím psem kvalitu života osob s těžkým zrakovým postižením?

Vedlejší výzkumné otázky:

- 1) Jaké podmínky musí člověk splnit, aby vodícího psa získal?
- 2) Které restaurace a jiná kulturní místa může v Brně člověk s vodícím psem navštívit?

Výzkumná strategie: kvalitativní

V mém výzkumu je důležité postihnout kvalitu nikoli kvantitu. Potřebuji do hloubky prozkoumat osobnost člověka, zjistit, jak žil před pořízením vodícího psa a co se v jeho životě poté změnilo. Je samozřejmé, že výsledky takového výzkumu se nedají zevšeobecnit na všechny osoby se zrakovým postižením vlastníci vodícího psa. Ale je to jedna z možností, jak může daná situace vypadat a umožní mi hlouběji proniknout do života ve tmě provázeného chlupatým přítelem.

Metoda sběru dat: **Případová studie**

Při zpracování případové studie budu vycházet z poskytnutých dokumentů dotazovaných, vstupní a výstupní kazuistiky, z rozhovorů a pozorování.

V mé diplomové práci bych ráda uvedla **2 případové studie** osob s těžkým postižením zraku, které vlastní vodícího psa. Osoby budu kontaktovat přes Školu pro výcvik vodících psů pana Dvořáka v Adamově, se kterou v současné době aktivně spolupracuji.

Pro metodu případové studie jsem se rozhodla z důvodu její komplexnosti. Takto mohu nejlépe zjistit co nejpřesnější informace od dotazovaných. Díky vstupní a výstupní kazuistice, kterou hodlám provést, můžu srovnat samostatnost a kvalitu života osob před pořízením vodícího psa a poté při soužití s ním. Díky přímému kontaktu s dotazovanými, předpokládám, že si sama budu moci mnohé věci prověřit a upřesnit.

Stěžejní metodou, na jejímž základě budu případovou studii sestavovat, bude **rozhovor**. Rozhovor provedu s dotazovaným nejméně 2x (poprvé před převzetím vodícího psa a poté po několika měsících soužití se psem). Pro rozhovor budu mít připraveny otázky pro zjištění kvality života, dávám ale přednost volnému rozhovoru, kdy bude mít dotazovaný možnost se šířeji vyjádřit.

Při zjišťování kulturních míst, kam můžeme s vodícím psem přijít, zvolím metodu krátkého strukturovaného rozhovoru. Vybraná místa osobně navštívím a budu komunikovat s kompetentní osobou (vedoucí, ředitel).

Příklady připravených otázek pro rozhovor před vlastnictvím vodícího psa:

Chodíte do školy/práce s doprovodem či samostatně?

Jaké jsou vaše volnočasové aktivity?

Popište mi váš obvyklý den?

Činí vám potíže cestovat MHD? Jaké?

Chodíte do restaurací, kina, divadla, muzea?

Cítíte se bezpečně při přecházení silnice?

Jak často žádáte na ulici někoho o pomoc?

Jsou k vám lidé ve městě vstřícní, pokud je žádáte o pomoc či radu?

Rozhovor bych ráda provedla na neutrální půdě (kavárna, restaurace, park apod.). Poté danou osobu poprosím, zda bych ji mohla doprovodit domů, bude to pro mě ideální příležitost k vlastnímu pozorování a ověření si některých údajů.

V ideálním případě zůstanu s vybranými lidmi dál v kontaktu, ať už pro zpřesnění některých mnou požadovaných údajů nebo především, abych se mohla účastnit prvních tréninků s jejich novým vodícím psem a provést další rozhovor a pozorování po několika měsících po převzetí psa do vlastní péče.

Tato metoda je velmi náročná na čas. Problémem také může být udržení kontaktu s dotazovanými po poměrně dlouhou dobu (téměř 12 měsíců) – právě pro porovnání stavu před a po soužití se psem. Zjišťování kvality života jakéhokoli člověka je věc velmi osobní a choulostivá, ne všechny mnou připravené otázky mohou být příjemné. Dalším problémem může být to, že co je považováno za kvalitní život jednou osobou, může být pro druhého opakem, je to velice individuální záležitost.

Terénní poznámky a záznam z prvního realizovaného rozhovoru/pozorování/analýzy dokumentu:

Dívka, narozená v roce 1987 v Třinci, kde žila do svých 7 let, poté se přestěhovala do Brna. V současné době žije sama ve vlastním bytě. Vyrůstala s matkou, otec od rodiny odešel ještě před jejím narozením a ani v současnosti se s ním nestýká. S matkou má vztah dobrý, s ostatními členy rodiny spíše vlažný.

Průběh těhotenství normální, avšak došlo k předčasnému porodu, který byl ukončen císařským řezem a dívka byla umístěna do inkubátoru. Diagnóza: Amaurosis.

Předškolní vzdělávání: Denní stacionář v Třinci

Základní škola: Základní škola pro žáky se zrakovým postižením v Brně

Střední škola: integrace na Biskupském gymnáziu v Brně

Vysoká škola: probíhá studium na Masarykově univerzitě v Brně

Dívka je relativně samostatná, žije sama, zvládá veškeré věci denní potřeby bez větších obtíží. Zvládne si i sama nakoupit, jít na poštu, cestuje běžně MHD. Obtíže spatřuje ve vyhledání osoby na ulici, pokud potřebuje pomoc či poradit, někdy jí činí obtíže najít vchod či východ budov, které nenavštěvuje tak často, pohybuje se pouze po známých trasách, v neznámém prostředí musí chodit s doprovodem. Velké potíže nastávají, pokud se i na známé trase dějí nějaké opravy, změny, jsou tam zátarasy apod. Dle vlastního sdělení si dívka nepřipadá samostatná, tvrdí, že pořád je co zlepšovat. Restaurace a kulturní akce navštěvuje pouze s blízkou vidící osobou.

Námět k modifikaci výzkumného návrhu.

Svůj výzkumný návrh zatím měnit nehodlám. Jeden z prvních rozhovorů dopadl velmi dobře a byl myslím příjemný pro obě strany. Zatím jsem nenarazila na nějaké větší obtíže.

Literatura

Čálek Oldřich a kol. *Vývoj osobnosti zrakově těžce postižených*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. 17-209-85.

Gavora, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 80-85931-79-6.

Hamadová, Petra a kol. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 2007. 978-80-7315-159-1.

Keblová, Alena. *Hmat u zrakově postižených*. Praha: Septima, 1999. 80-7216-085-0.

Květoňová-Švecová, Lea. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 2000. 80-85931-84-2

Pipeková, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006. 80-7315-120-0.

Renotiérová, Marie a kol. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 80-244-0873-2.

Smýkal, Josef. *Zrakově postižené dítě v rodině*. Brno:1980.

Projekt i váš styl psaní je velmi sympatický. Jenom doporučuji buď prozkoumat a používat ten koncept kvality života (to vám napoví i pro sběr dat), nebo použít pro to, co zkoumáte, jiné slovní spojení. Nevím také, zda vaše otázky nejsou příliš široce postaveny a nebylo by lepší zaměřit se jen na jednu. Hodně zdaru při výzkumu!